

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

P R O E V E
TEGEN DE VERBASTERING
DER
NEDERLANDSCHE
T A A L.

МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫЙ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЦЕНТР

УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ПОСОБИЕ
ПО КУРСУ
«ОСНОВЫ МАШИНОСТРОЕНИЯ»

Составитель: *[Имя]*
Рецензент: *[Имя]*

PROEVE
TEGEN DE VERBASTERING
DER
NEDERLANDSCHE
T A A L,
DOOR
BESCHAAFDE NEDERLANDERS;
BENEVENS EENIGE BIJLAGEN;
DOOR
EENEN DUITSCHEN BEMINNAAR DER NEDER-
LANDSCHE VOLKSTAAL,

T. ZUTPHEN, bij
W. C. WANSLEVEN.

1829.

VOORREDE.

Onderscheidene omstandigheden hebben de uitgave dezer Proeve, welke reeds voor ettelijke jaren grootendeels opgesteld was, tot hiertoe vertraagd.

Een paar gelijksoortige voorproefjes; over Complimenten en over Papa en Mama, vroeger reeds medegedeeld in het mengelwerk der Arnhemsche Courant van 21 Febr. en 29 August. 1826, rekende ik niet ondienstig, om achter dit opstel te worden overgenomen in de twee eerste Bijlagen. Doch de billijkheid schijnt zulke ook te vorderen.

deren opzigtelijk een, mede in de *Arnhemse Courant* van 12 September 1826 geplaatst, Tegenstuk over *Papa en Mama*. In de derde Bijlage vindt men daarom dat tegenstuk in zijn geheel, benevens mijne aanmerking daarop, en iets uit het Dichtstuk van H. TOLLERS over den Vadernaam.

Op algemeenen bijval reken ik geenzins, allerminst van hen, die in een verfranscht Nederduitsch en in Fransche manieren veel meer smaak vinden, dan in de zuivere Volkstaal en in écht-Vaderlandsche gebruiken. Mogelijk sijn er zelfs, die mij op de lijst plaatsen van Doch ik zal mij zulks te eerder kunnen getroosten, naar mate mijn geschrjef bij anderen een gunstiger onthaal vinden en eenig nut stichten mogt. Dit is althans mijn hartelijke wensch en het doel, waarmede ik dit opstel eindelijk in het licht geef. Of deszelfs inhoud en vorm aan het oogmerk beantwoorden? dit mogen desbevoegden beoordeelen en zal de uitkomst moeten leeren.

Wie zich onverhoopt door mijn geschrjef beleedigd magt achten, dien verzoek ik, om, alvorens mij te veroordeelen, in aanmerking te willen nemen het onderscheid tusschen eene gegevene en eene genomene ergernis. Ik ben mij althans bewust van, door mijne luide stemverheffing tegen de verbastering der rijke en schoone Volkstaal, niemand persoonlijk te hebben willen beleedigen, Trouwens, onder de aanbekrompens gebruikers van Com-
plis

pluimten en van vele basterdwoorden, alsmede onder de Papa's en Mama's, tel ik zelf geachte vrienden en nabestaanden; en deze zullen toch uit mijn geschrift, hoester ook tegen hunne gewoonte ingerigt, geen besluit afleiden, dat ik hen voor "misselijke potentaten," of dergelijke uitschelde, zoo als mijn Tegenschryver in Bijlage C zich uitdrukt.

Diegenen, welke de medegedeelde staaltjes van een verfranscht Nederduitsch, en mijne verdere redenering over dat onderwerp, voor overdreven mogten houden, gelieven vooral te letten op de onder bladz. 4 geplaatste noot, en op den inhoud van bladz. 24.

Naar het oordeel van een paar kundige en geachte vrienden, waarmede denkelyk velen zich vereenigen, hebben ettelyke door mij aangehaalde woorden: b. v. saizoen, sober, somber en somberheid, enz. een gevestigd en onvervreemdbaar burgerregt, en behoorden dus niet als basterdwoorden te worden onderschraapt. Welligt hebben sij gelijk; maar voor de taak eener juiste zifting der al of niet wettige basterdwoorden mij zelve onbevoegd achtende, wilde ik die liever aan meer kundigen overlaten; beroepende mij, te dien opzichte, op den, bladz. 33 geuiten, wensch.

Aan het einde der noot van bladz. 1, is verzuimd de plaatsing van het woord (vertaald); doch de opmerksame lezer zal wel van zelve begrypen, dat in de
all.

allgemeine Kirchenzeitung *geen* Nederduitsch *stak* ge-
plaatst is.

Het onvolledige en anderszins gebrekkige dezer proeve
vindt gunstige verchooning bij elk, die zich met den
schryver hartelyk vereenigt in de leus: "LIEVE DE ZUF-
VERE NEDERLANDSCHE VOLKSTAAL!"

Genezen van mijn vroeger vooroordeel, stem ik van ganscher harte mede in den lof, welken men, hier te lande, der *rijke en beschaafde Nederduitsche* tale zoo ruimschoots toezwaait; en heb mij daarom, meermalen, in gezelschap van bevooroordeelde *Duitschers*, en ook wel eens in een *Hoogduitsch* Tijdschrift, te haren voordeele verklaard. (a)

A

Maar

(a) De *allgemeine Kirchenteitung* van Dr. E. Zimmermann te Darmstadt, 1825, No. 30, bevat een opstel van mijne hand, over de *Doops- en Avondmaalebediening in Nederland*, hetwelk aldus begint:

» Sinds 27 jaren heb ik het geluk . . . in een Land te wonen, welks uiterste grens ik, in de eerste helft mijns levens, nimmer zag, en tegen welks bewoners ik in het gewone vooroordeel der *Duitschers* deelde; doch wier

» *Taal, Karakter en Inrigtingen* ik van zulk eene gunstige zijde leerde kennen, dat mijn vroeger vooroordeel ganschelijk geweken is, en ik *Holland* — of liever *Noord-Nederland* — als mijn tweede Vaderland zegen, zonder evenwel het eerste ondankbaar te verloochenen.

» *Stechts onkunde of vooroordeel kan de rijke en beschaafde Nederlandsche taal met een onbeschaafde Plat-Duitsch vergelijken.*»

Maar des te meer verwondert en jammert het mij, dat zoo vele Nederlanders, inzonderheid van de aanzienlijke en meest beschaafde standen, hunne eigene, zoo hoog geroemde, moedertaal deerlijk verbasteren en ontsieren, door hunne gesprekken en brieven te laten overvloeijen van *vreemde*, inzonderheid *Fransche*, innengsels.

Blijkt dit niet reeds uit de doorgaans *Franschachtige* uitspraak der *g*, *j*, en *ch* in de meeste uitheemsche woorden, al hebben ze met het *Fransch* niets gemeen? — Of zulk eene uitspraak te pas kome bij *Chinsurah*, *China* en *Chineesch*, *Pacha*, *Janeiro*, *Chili*, enz. moet ik onbeslist laten, dewijl het taaleigen der onderscheiden landen, waarin die woorden eigenlijk te huis hooren, mij vreemd is; doch des te stilliger kan ik het *tegendeel* beweren opzigtelijk vele andere, inzonderheid *alle* uit het *Grieksch* herkomstige, woorden, b. v. *geographie*, *geologie*, *archipel*, *archieff*, *chemist*, *architekt*, *George*, *chirurgijn* (*γυναικός*, *χειρουργός*) dewijl de *Grieksche* *γ* en *χ* met de Nederlandsche *g* en *ch* in de uitspraak volmaakt overeenkomen.

Waarom *schrijft* men *plantaadje*, *persoonadje*, *stellaadje*, *spongje*, enz., en spreekt het echter uit, alsof er stond: *plantazje*,
per-

personazje, stellazje, sponzje? Is dat geene verbastering der Nederlandsche spelling? Om nu niet te gewagen van veler Franschachtige uitspraak der woorden: *majesteit, magistraat, enz.*

Hoe vele *Nederduitsche* brieven pronken niet met *Fransche* opschriften! geschiedde zulks slechts bij dezulken, welke buiten 'slands gaan, of ter vermijding eener verkeerde betiteling, b. v. in enkele gevallen van onzekerheid, of men *Wel Edele, Wel Edelgestreng*, of *Hoogwelgeboren*, of nog anders moet schrijven; dan liet ik zulks gelden. Maar velen houden (indien ik wel heb opgemerkt,) een *Fransch* opschrift voor *fatsoenlijker*, dan een *Nederduitsch*, en stellen er een zoo genaamd *point d'honneur* in, dat hunne kinderen reeds vroeg-tijdig, al verstaan zij nauwelijks méér dan het Fransche abé, aan hunne speelmakkers leeren schrijven: *à Monsieur, Monsieur!* of *à Mademoiselle, Mademoiselle!* Trouwens dit behoort mede tot de vereischte *preuves* eener *gedistingueerde educatie!* natuurlijk moet dan ook de inhoud zelf van zulke brieven — zullen ze den naam van *fatsoenlijk* dragen — zoo veel mogelijk overeenstemmen met die fraaije opschriften; d. i. het derde woord moet een *Fransche* lap wezen, opdat de Volkstaal groote overeenkomst krijge met eene *bonte lapperdeken!*

Ziet hier een staaltje van zoodanigen brief, in den stijl van een groot deel der fatsoenlijke wereld. (b)

A Monsieur, Monsieur N. N.
Adjoint Juge de paix,
à la Haye

Wel Edele Heer, en zeer *geëstimeerde* Vriend!

Uit uwe zeer aangename *missive* van 30 *passato*, zag ik met een *extraordinair* genoegen, dat UwEd. op de groote reis zeer weinig *fatigues* en *désastres*, maar des te meer *agrément* gehad heeft, en in goeden welstand *retourneerd* is. Ook kan ik de groote blijdschap van Uwen ouden Heer, over Uw gelukkig *arrivement*, zeer wel *penetreren*.

Hoe gaarne had ik van Uwe zoo *obligeante* *invitatie*, om Uw reis-*Compagnon* te zijn, *geprofiteerd*! Dan, helaas! mijne veelvuldige *occupaties* wilden zulks volstrekt niet *permitteren*. Hierbij kwam nog, dat de gansch niet *favorabele* *situatie* van mijne *oude Lui* mij aan het huis

(b) Gelukkig niet van *allen*, terwijl velen slechts *ten deele* zoo schrijven en spreken, minder uit smaak, dan uit gewoonte aan staatkundige, wetenschappelijke of andere werkzaamheden, die het gebruik van uitheemsche woorden meer of min schijnen te wettigen.

huis *enclaveerde*. *Papa* was zeer *rhumatiek* en *laboreerde* aan het *podagra*; en *Mama* aan *vapeurs* en *obstructies*, somtijds gepaard met *vehemente* pijn en benaauwdheid. Op dit *moment* bevinden beide zich nog al zoo *passabel*, behalve dat de oude Vrouw nog klaagt over weinig *appetijt* en slechte *digestie*, en ook zeer *sensibel* is voor de *penetrante* lucht.

Wat mij betreft, kleine *indisposities* afge-
rekend, *jouisseer* ik *ordinair* van eene goede ge-
zondheid, en kan mij nog bij *continuatie occu-
peren* met onze *considerable affaire*. UwEd.
weet, dat ik mij *expresselijk* toeleg op *accu-
rate correspondentie*, *prompte expeditie*, enz.
Kortom, ik mag mij *flatteren*, dat onze *sol-
diteit gerenommeerd* is. Ten einde echter deze
renommée niet te verliezen, dien ik een
groot deel van den dag (*except* saturday (c)
en zondag,) op het kantoor te *passeren*; en
dit *priveert* mij van veel tijds, welken ik an-
ders gaarne *employeerde* voor de *lectuur* van
journals en *poëtische* of andere werken van
smaak; want ik ben een vriend van de *belles
lettres*. Ik had daarom reeds plan, de *affaire*
geheel te *quitteren*; maar mijn *Compagnon*,
die minder *fortuin* dan *capaciteit* heeft, is met

A 3

die

(c) Opzettelijk schrijf ik, niet zaterdag, maar *satur-
dag*, dewijl dit woord afkomstig is van *Saturnis*.

die *propositie* geenszins *gecoëffeerd*. Ik hoop hem echter nog, door *favorable condities*, daartoe te *persuaderen*. Misschien *presenteert* zich al spoedig eene goede *occasie*; doch zoo niet, *patientie* dan!

Zeer gaarne zoude ik veel meer *interessante particulariteiten* van uwe groote reis willen vernemen, en had mij zelfs al *gestatteerd* met de aangename verwachting van een *ampeler relaas*; doch de al te korte inhoud Uwer *missive* heeft mij daarin *gedupeerd*! Mag ik UwEd. nu *soliciteren*, om mij, tot *dedomagement*, Uw *journaal* te willen zenden? Evenwel nog een veel grooter *plaizier* zou het mij zijn, als UwEd. het mij mondeling konde *communiceren*. Tot dat einde *inviteer* ik UwEd. *instantelijk*, om op onze *charmante Buitenplaats* eenige dagen te komen *logeren*. Voor uwen *ouden Heer* is zulk een *toer* misschien te *fatigant*; anders zoude ik *proponeeren*, om zijn WEd. mede te brengen. Doch UwEd. kan voor zich zelve zulke *excuses* niet inbrengen; ook ontbreekt het UwEd. zeker noch aan zijn WEd. *consent*, noch aan tijd en *occasie*, om op Uw *bureau* de noodige *arrangementen* te treffen. Gelief derhalve eene spoedige *resolutie* te nemen, en mij daarvan te *informereren*; met eene zoo veel mogelijk

pre-

precise stipulering van Uw arrivement. Het tegenwoordig saizoen favoriseert bijzonder zulk een plaaziertoertje. Onze Buitenplaats ligt in de schoonste contrei van de Provincie. Hare environs leveren de heerlijkste perspectives en point-de-vues (d) op, eenigzins zelfs à la suisse. Superbe berceaux; allées; cascades; bassins; eene florissante Orangerie; exquisite vruchtboomen van allerlei soort, zoo wel espaliers als opgaande; en wat niet al meer? — worden hier gevonden. Enfin, men heeft er eene abundantie van genot in schier alle mogelijke variaties! —

Ten einde nu daarvan recht te kunnen jousieren, proponeer ik UwEd., om vrijdag namiddag, of uiterlijk des avonds, te komen. Den volgenden ochtend staan wij dan vroegtijdig op, (ik hoop toch, dat UwEd. even als ik, matineus zal zijn,) en doen dan, in ons négligé, en ieder voorzien van eene goede lorgnet, eene interessante promenade. Van daar geretourneerd, nemen wij een smakelijk déjeûner, doorloopen de Couranten en Jour-

A 4

na-

(d) Met opzet schrijf ik dit woord aldus, volgens de gewone uitspraak bij zulke gelegenheden, en niet, zoo als het taalkundig moest zijn: *points-de-vue*. Dergelijke afwijkingen van de gewone spelling veroorloof ik mij meermalen bij de aanhaling van Fransche basterdwoorden.

nalen; geven aan onze *domestiquen* de noodige *ordres*; *absenteren* ons ieder in zijn *appartement*, en *comparaiser*en dan weder *à la mode*, om *visites* af te wachten, of om ons te begeven naar een *brillant Rendez-vous* van de *beau-monde*, alwaar men zich op allerlei wijze kan *amuser*en. Voor of na het *dîner* - zoo als ons zulks best *convenieert* - bezoeken wij de *ménagerie*, en wat verder onze *attention* meriteert. *Enfin!* het zal ons aan de noodige *variatiés* van genoeg en niet *manquer*en. Verlaat u in dezen op mijne *vigilantie*! Ook hoop ik te zorgen, dat wij zelfs den zondag niet *ennuyant* behoeven te *passeren*. UwEd. is toch, evenmin als ik, *avers* van de kerk? Wel nu, wij rijden dan te zamen naar het schoone Dorp N. en gaan aldaar ter kerk. Dit Dorp ligt wel op eene grootere *distance* van ons af, dan B., doch is voor ons *but* zeer *preferabel*: want

- 1.) Kunnen we dan nog een grooter *plaizier-toertje* maken langs de fraaiste buitenplaatsen b. v. *Rochefort*, *Monrepos*, *Belle-Alliance*, enz.
- 2.) Vinden wij daar ook een *brillant* gehoor van de *fatsoenlijke* wereld uit de *environs*, terwijl te B. slechts *boeren* in de kerk komen.
- 3.) Kunnen wij te N., uit de kerk komende,
in

in eene *frequente* en *exquise Societeit* gaan;

- 4.) Bovendien is er ook een hemelsbreed *diferent* tusschen den Predikant van N. en dien van B. Laatst genoemde wordt wel, als een geleerd en braaf man, zeer *gelou-eerd*, vooral door de *Pieusen*; maar voor mij preekt hij al te *devoot* en te *steriel*; ook heeft hij niets hoe genaamd van die *eloquentie*, waarin Dominé A. te N. zoo zeer *excelleert*. Welk een *bril-lant Extérieur* heeft niet deze jonge man! Eene *melodieuse* stem; een verwonderlijke *fluxdebouche*; *significante gesten*; *frappante tournures*; een *florisante* en zelfs *poëtische* stijl; . . . kortom, alles vereenigt zich in dezen *extraordinairen Orateur*; — om van zijne *interessante conversatie* thans niet te *mentioneren*, Menigmaal heb ik mij, onder zijn gehoor, uitstekend *geamuseerd*, en was somtijds zelfs ten hoogste *geënhanteerd*; (e) en ik mag mij *flatteren*, dat dit ook bij UwEd. niet minder zal plaats hebben. Om

(e) In de openbare Godsdienstoefening *geamuseerd* en *geënhanteerd* wordt het Eerwaardigste hierdoor niet gelijk gesteld aan een *vermakelijk* en *betoverend tooneel*? Intusschen is zulk eene — bijna had ik gezegd *heiligschendende* — taal niet vreemd!

Om al het boven *geavanceerde* hoop ik dan, dat UwEd. mijne *invitatie* niet zal *refuseren*. In verwachting van een spoedig en *favorabel* antwoord, leg ik hier de pen neder; te meer, daar men mij elk *moment* komt *interromperen*. Gehief uwen *ouden Heer* van ons *respect* te verzekeren, en voorts te willen *accueillir* de betuiging van mijne bijzondere *estime*.

P. S. Vele *complimenten* ook van de familie A. te Z.! Gisteren was ik er op een *dé-jetiner à la fourchette*, maar vond allen *somber* en gansch niet wel *gehumeurd*. In het eerste *moment* *regretteerde* ik mijne komst; weldra echter in een *familiair* gesprek rakende, vernam ik nader de ware *origine* dezer *somberheid*: Jonker *Frans* had zich *geëngageerd* met eene *jufvrouw* uit den *ongedistingueerden* burgerstand. Deze *mésalliance* *stomacheerde* geweldig de *oude Lui*, en daarom hielden ze zich, *vis-à-vis* van hunnen zoon, *extraordinair* *geretireerd* en *fièr*. Doch dit hield op, zoo dra hij zich *geabsenteerd* had. Intusschen vernam ik *en passant*, dat *Papa* en *Mama* *gedecideerd* zijn, hun eigen Landgoed te *abandonneren*, en des noods liever gebruik te maken van de *offerte* van mevrouw de *Douarière* van T. of van des *Predikants* weduwe B., dan zich dood te

te *chagrineren* in *presentie* van hunne aanzoogstaande schoondochter. -- Doch *excuseer* mijn *geëxtendeerd postscriptum!*

§ 3.

Ter verandering volg hier ook nog een *gesprek* in dezelfde maniere:

A. Ik heb de eer, UwEd. te *salueren!*

B. Hoe, mijn heer! is UwEd. het *effectief* zelf? Ik rekende U nog half onder de *patienten*.

A. Ja, ik was zeer *caduc*, doch ben nu *compleet* hersteld.

B. Nu, dan *feliciteer* ik UwEd.! -- Gelief plaats te nemen in dezen *fauteuil!* mag ik U eene pijp en een glas wijn *presenteren?*

A. *Geobligeerd!* van rooktabak heb ik nog een' *dégout*, en wijn zou mij te zeer *echaufferen*. Liever *solliciteer* ik om eene *prise*, en een glas water, slechts met een weinig wijn *gemêleerd*.

B. Wel, mijn heer! hoe *sobor!* UwEd. schijnt een *strikt dieet* te houden, en de *rigoureuse ordres* van uwen *Aesculaap* misschien al te *conscientieus* te *obediëren*. Hij is met dat al een *capabel* man; maar of hij geheel vrij zij van *charlatanerie* ?

A. Daar heeft hij eene *groote dosis* van;
en

en bovendien is hij dikwijls zoo *nonchalant*, dat ik daarvan bijna de *dupe* geworden ware, en hem daarom *gedemitteerd* heb.

B. Dit *frappeert* mij! Ik *supponeerde*, dat hij eene groote *zèle* en *accuratesse* in zijn vak betoonde, en UwEd. eene bijzondere *fiducie* in hem stelde. — Maar wat heeft UwEd. toch eigenlijk *gemanqueerd*? Was het niet eene soort van *rhumatisme*?

A. Ik vraag wel *excuus!* het was een geheel ander *malheur*. Op mijn *retour* van de Buitenplaats *Belle-vue*, (alwaar een *interessant discours* over de *politique* van het Heilig verbond, en een *brillant supper* van veertig *Couverts* ons tot na middernacht *geamuseerd* hadden,) moest ik met mijne *fourgon* een naauw *défilé* *passeren*. Het weêr was *abominabel* en de weg *infaam*. (f) Geen *object* kon ik *distingueren*. Overal vond ik *obstacles*. Mijne anders *courageuse* paarden schrikten eensklaps zoo *almagtig*, (g) dat ik zelfs geheel buiten
con-

(f) *Abominabel* (verwenscht) *wêr*, en *infams* (schandelijke) *weg!* Hoe vaak hoort men dat nielt maar is zulk eene taal niet strijdig met het gezond verstand en vooral met het Godsdienstig en zedelijk gevoel?

(g) *Almagtig*. Welk een eerbiedwekkend woord! maar hoe ongepast en Godonteerend, wanneer het — gelijk zoo dikwijls geschiedt — gebezigd wordt van *scrib-*

contenance raakte. — *Enfin!* het rijtuig viel om, en ik kreeg *differente blessures*, sommige al vrij *considerabel*. Ik ben zelfs niet *avers* van het *idé*, dat eene *attaque* van berberte daarbij kwam; althans ik raakte geheel *onpresent* en wist niets van mijn *transport* naar huis.

B. Wel zoo! UwEd. schijnt dan veel te hebben *gesouffreerd!* maar het is *singulier*, dat ik van dat *accident* niet *gainformeerd* ben geworden. Intusschen doet het mij een *extraordinair plaizier*, UwEd. weder zoo *compleet* in orde te zien!

Maar *permitteer* mij nog ééne vraag. Ik hoorde zoo even *mentie* maken van een' *gedemitteerden* arts. Heeft UwEd. dan misschien met gewenscht *succes* gebruik gemaakt van zeker *probaat* middel tegen allerlei *accidenten*, waarvan onlangs eene *advertentie circuleerde*, en dat zelfs voor eene *bagatel* verkrijgbaar werd gesteld?

A. *Excuseer* mij, mijn heer! op dergelijke *remedies* sla ik zelden *regard*; want het zijn doorgaans *charlatans*, die zulke *uni-*
ver-

kende paarden, fraai gebouwde huizen en allerlei *nietigheden!* Een beschaafde Jood, wien ik, op den postwagen, zulke taal hoorde voeren en daarover bescheiden onderhield, betuigde mij deswege den hartelijksten dank, en beloofde meer bedachtzaamheid in dezen.

verseektjes presenteren, waarvan men ligt de *sacrifice* kan worden. In allen gevalle is het zeer *risquant*, aan vreemdelingen of halfbekenden zijne gezondheid en zijn leven te *hasarderen*. Dit mijn *sustenu* steunt op eigene ervaring.

B. Over het algemeen kan ik uwe juiste *reflexie* volkomen *homologeren*, doch *relatief* uwe eigene ervaring is dezelve mij zeer *apocryph*. Ik *solliciteer* dus om eene *nadere explicatie*.

A. Een *stattuus* voorkomen en de *recom-mandatie* van een enkel *particulier* persoon, deed mij in *Doctor C.*, wien ik anders slechts *per renommée* kende, een *ongelimiteerd* vertrouwen stellen. Ik *supponeerde* vast, dat hij mij in weinig tijds *radicaal* genezen zou. Maar o, wat werd ik daarin *gedupeerd*! Ik kon UEd. hiervan *extense détails* geven, *permitterde* mij zulks de korte tijd! -- *Enfin!* hij is de grootste *idiot* en een *miserabel être*! Na dat hij mij met zijne *horribele curen* een' geruimen tijd *gemaltraiteerd* had, nam ik eindelijk de *resolutie*, om hem te *demitteren*, en zijnen *Confrater D.* aan te nemen.

B. En deze man was misschien een geheel ander *objet*? Ik heb althans met groote
lou.

louange van hem hooren spreken. In de *notabelste* huizen is hij zeer *geaccrediteerd*. Hij moet een *extraordinaire* actief man zijn, eene bijzondere *capaciteit* bezitten en eene groote *accuratesse* betoonen. Ja men spreekt zelfs van meer dan één *chef-d'oeuvre* in zijne *praktijk*, en van zeldzame *coups*, ook als *chirurgijn* en *accoucheur*, door hem gedaan.

A. Daarvan hebben mijne Echtgenooten en ik zelf, in de laatste weken, de *frappantste* *preuves* gehad. Wij bevonden ons beiden in een' *dangereusen*, ja hopeloozen toestand; maar zijne *excellente ordonnances* bewerkten weldra eene geheele *revolutie* en *decedeerden* binnen weinige uren ons *sort*. Wij hebben dus eene bijzondere *obligatie* aan dien *extraordinaire* man en *estimeren* hem zeer. Niemand, geloof ik *surpasseert* hem, in *profonde* geleerdheid, in edele *principes*, in *genereuse* onbaatzuchtigheid, in eene *extense* en gelukkige *praktijk*, in zeldzame *merites*! Kortom, hij is *unique*! Geen wonder derhalve, dat hij voor het *vacante Professoraat* op de beroemdste *academie*, voornamelijk en welligt eenig en alleen, in *consideratie* komt. — Doch ik ben thans te zeer *gepresseerd*, en wil mijnen koetsier, die een weinig *impotent* is, niet gaarne langer laten wach-

wachten in de *rigide* koude. Bij eene volgende *occasie* kunnen wij over het eene en andere meer in *détails* komen, &c. *Adieu* dan voor dit maal!

B. *Zeer geobligéerd* voor uwe aangename *visite!* Ik houd mij verder *gerecommandeerd!* maar, ter voorkoming eener nieuwe *indispositie*, bid ik UEd. *instantelijk*, om zich toch ter dege in den mantel te *envelopperen*; want het is *excessief* koud. Nu, *à revoir!*?"

§ 4.

Zou men uit dergelijke brieven en gesprekken niet mogen besluiten, dat zij, die zoo schrijven en spreken, geene anderen zijn, dan geborene *Franschen* of onze *zuidelijke broeders*, die, het echte Nederduitsch slechts gebrekkig verstaande, zich met zoo vele *Fransche* brokken moeten behelpen, en daarom alle versoepeling verdienen? -- En echter -- hoe zonderling! -- zulk een *wonderlijk mengelmoes valt juist in den smaak van vele der aanzienlijkste en meest beschaafde Noord-Nederlanders zelve*n, welke vooral hunne moedertaal het *zuiverste* behoorden te schrijven en te spreken! Maar is dit niet eene laakbare miskennis der Vaderlandsche taal, ja in den grond eene dadelijke verloochening van het Nederlandsche volkskarakter? Wordt het

voor=

vooroordeel der Buitenlanders daardoor niet
 merkelyk gestijfd? Wanneer eens beschaafde
Franschen er een zoo genaamd *point d'honneur*
 en *bon-ton* in stelden, om, noodeloozer wijze,
 een aantal Nederlandsche woorden in hunne taal
 in te vlechten, b. v. aldus: „ Je vous demande
 „ *vergunningue*, de faire une promenade très-
 „ *vermaqueliqne*, ou d'aller au grand *schou-*
 „ *bourg*, avec un de mes *macquères* (makkers)
 „ qui m'y a invité; et dont je ne saurais *af-*
 „ *slân* la *nodiguingue*, sans le mettre hors de
 „ son *guemacque*. Je vous *sméque* donc
 „ instamment, de ne me refuser point le
 „ *zoute* plaisir d'une telle *vandelingue* ou
 „ d'un tel *tonnéle* si enchantant, qu'il n'y
 „ en a du *vedergâe*. Je vous *belovè* de ma
 „ part une *beloningue* considérable, digne
 „ de votre *grôte* service. Mais en cas de
 „ *veigueringue* inopinée je vous *verolara* ron-
 „ dement, quoique malgré moi-*zelven*, d'agir
 „ selon mon propre *smaqué* et tout au contraire
 „ de votre *verbotte*, qu'expresse qu'elle soit.
 „ Car quoiqu' étant encore *jongue*, je me
 „ flatte d' avoir assez de *verstande* pour me
 „ faire indépendant. *Metatalle* j'aime beaucoup
 „ mieux à faire ce qu'il vous *behâgue* qu'a vous
 „ déplaire. Ce n'est pour la *grappe* mais de tout
 „ mon *harte*, que je vous en *verzéquère*,” enz.

B

Wat

Wat zouden wij daarvan mogen oordeelen? — En nu, de wederkeerige gevolgtrekking . . . ! of is de Nederlandsche taal zoo *arm* en *wan-*
staltig, dat zij slechts door een Fransch poe-
 pas verrijkt en verfraaid kan worden? — Hoe
 weinig geschikt ook is zulk eene verbastering,
 om onze *zuidelijke* broeders smaak te doen
 krijgen in de zuivere Nederlandsche volkstaal,
 welker beoefening hun zoo sterk wordt aanbe-
 volen! — Om nu niet te spreken van den na-
 deeligen invloed, welken zulks dadelijk heeft en
 meer en meer dreigt te krijgen op de taal der
 middelbare en lagere standen in onze *Noorde-*
lijke gewesten zelve. Ieder toch wil gaarne
fatsoenlijk heeten; en velen weten daartoe niet
 beter te geraken, dan door de kleding en de
 spreekmanieren der aanzienlijken na te bootsen.
 Van daar dan, dat zelfs de zoo genoemde *ge-*
meene man veelal den mond vol heeft van
 Fransche basterdwoorden, hoe wonderlijk ook
 dikwijls *geradbraakt* en verkeerd toegepast!
 b. v. *compelementen* — *krankiel* voor *tranquil* —
pourlesfu voor *portefeuille* — *miserabel* voor
admirabel — *ordonneren* voor *supponeren* of
soupponneren — *durabel* in de beteekenis van
duur, *kostbaar* — *vexeren* voor *forceren*, enz.

Wordt het dan niet, om onderscheidene
 dringende redenen, hoog tijd, zulk eene jam-
 mer-

merlijke verbastering der Nederlandsche volkstaal met alle kracht te keer te gaan? Behoorden niet alle beschaafde en regt gearde Nederlanders zich te beijveren, om hunne rijke en schoone moedertaal, die aan zoo vele Fransche paauwenveren waarlijk geene behoefte heeft, in hare zuiverheid te helpen handhaven of herstellen? (h) Of zal men met der daad logenstraffen de zoo vereerende getuigenis van den vermaarden Duitscher, *Jean Paul Friedrich Richter*, die ronduit verklaarde, dat de *Hollanders* (Noord-Nederlanders) de grootste *Puristen* (zuiver-schrijvers) van *Europa* zijn, met wier behulp de *Hoogduitsche* taal zelve

B 2 nog

(h) De Hooggeleerde beoordeelaar van *v. d. Palm's* Bijbelvertaling en aanmerkingen, 4de en 5de stuk, zegt zeer gepastelijk: » Om twee redenen schijnt het mij thans meer dan ooit, wenschelijk en noodig, dat onze goede schrijvers, onder welke de Hoogleeraar *van der Palm* eenen aller-
 » eersten rang bekleedt, werken voor de zuiverheid onzer
 » taal: 1) omdat in dezelve, in onzen leeftijd, door de gemeenzaamheid vooral met het *Fransch*, reeds een ontelbaar heirleger van basterdwoorden is ingeslopen, dat al
 » meer en meer dreigt toè te nemen. 2) Omdat nu onze
 » *Hollandsche* letterkunde met de *Vlaamsche* begint verenigd te worden, welke, in dat opzigt, nog veel meer
 » besmet is." (Zie *Godgel*, Bijdragen van 1825, 2de stuk, bl. 714, 715.)

nog merkelyk kan gezuiverd en verrijkt worden? (i)

§ 5.

Eenen geruimen tijd na het schrijven van het bovenstaande, las ik in de Letteroefeningen van 1827, bl. 297-317, met groot genoegen, eene schoone verhandeling van den geleerden Heer *N. G. van Kampen*, „over de onbekendheid van de Nederlandsche taal, letterkunde en volksgeaardheid, bij den vreemdeling.” Zonder hier stil te staan bij die punten, welke ik daarin gewijzigd of bijgevoegd (j) wenschte te zien,

(i) Zie hier 's mans eigene woorden: » Ja wir brauchen » nicht einmal immer neue Wörter zu machen, sondern nur » alte zu borgen, und können unsere Gedanken in verwand- » tes inländisches Tuch kleiden, nämlich in Holländisches. » Bei den Holländern, die grössten Puristen Europens, » welche, nach *Holberg*, gegen alle fremde Religion so » duldsam, als gegen fremde Wörter unduldsam sind, » können wir, nach dem Vorgange *Hermes* und *Camperus* » und *Affsprungs*, manche schon fertig stehende Verdeut- » schungen unseres Undeutsch abholen.”

Men vindt deze woorden ook aangehaald, door den Hoog- leeraar *Lulofs*, in deszelfs *vlugtige* (ik zou liever zeggen *kostelyke*) „woorden over Nederlandsche taalzuivering en taalverrijking”, enz. bl. 39.

(j) *Bijgevoegd* wenschte ik b. v. de herinnering: dat de overvloedige begunstiging der teugellooze *vertalings-woede* (die zelfs de *nietigste* voortbrengselen van vreemden bodem, bij duizenden, en vaak voor een' duren prijs, overplant -- om van vele grove taalfeilen thans niet eenste spreken geenszins geschikt is; om den vreemdeling een' *gunstigen* dunk te geven van de Nederlandsche letterkunde en volksgeaardheid,

zien, kan ik niet nalaten, eenige (ook op de taal-*verbastering* en taal-*zuivering* toepasselijke) zinsneden uit dezelve hier af te schrijven.

„ Door zijne *taal* onderscheidt zich het eene
 „ volk van het andere; met haar verdwijnt dus
 „ ook onherstelbaar zijn volksbestaan. Een
 „ volk, dat zijne *taal* bemint, acht zich ook
 „ nog als volk. Geeft het *deze* op, zoo is
 „ zulks eene stilzwijgende bekentenis, dat men
 „ wil ophouden eene Natie te zijn. Aan het
 „ behoud der taal ligt dus ook geheel eigenlijk
 „ het behoud der Nationaliteit.”

Op deze aangehaalde woorden van den beroemden *Heeren*, laat de Heer *van Kampen* onmiddellijk volgen: „ Zien nu vreemdelingen,
 „ of schijnt het ten minste zoo toe, dat wij
 „ onze taal gering schatten, dat wij *Fransch*
 „ en *Latijn*, ja *Engelsch* en *Hoogduitsch*, (k)
 „ verre boven dezelve verkiezen en gebruiken

B 3

„ in

(k) Ik bemin het *Fransch* als eene schoone taal, en beklag mijnen, door eenen zamenloop van omstandigheden veroorzaakten, *achteruitgang* in derzelve beoefening; doch zie niet in, waarom het *Hoogduitsch*, bij den Nederlander, zelfs achter het *Fransch* moet staan, gelijk de Heer *van Kampen*, met de boven uitgedrukte woorden, schijnt aan te duiden. Is dan het *Hoogduitsch* minder *besschaafd*, *rijk* en *krachtig*, dan het *Fransch*? Lou de *suster-taal* niet de voorkeur verdienen boven eene *ongelijktachtige* en *vreemdsortige*?

„ in den fatsoenlijken en geletterden omgang;
 „ in woord en geschrift; zoo moeten zij, die
 „ onze taal bijkans niet anders, dan uit den
 „ mond van het gemeen, hooren, van onze
 „ vaderlandsliefde, ja van ons geheele *volksle-*
 „ *ven*, een zeer gebrekkig denkbeeld bekomen,
 „ hetwelk hen tegen ons geheele vaderland moet
 „ voorinnemen.”

De Heer *van Kampen* besluit zijne verhandeling aldus: „ Trachten wij, hoe langz zoo
 „ meer, dit schoone Erfdeel onzer vaderen
 „ (de volkstaal) ongeschonden te bewaren, en,
 „ zoo mogelijk, in nieuwen luister te doen
 „ schitteren! Denken, dichten, spreken wij,
 „ bij voorkeur, in de moedertaal! Dan zal
 „ men eenmaal kunnen zeggen: Europa acht
 „ hen, die zich zelve achten.”

Hiermede vergelijke men ook de schoone redevoering van den Eerw. Heer *N. S. Hoek* te *Kampen*, ter *aanprijzing van de beoefening der moedertaal*, geplaatst in het mengelwerk der *Bijdragen voor het Schoolwezen*, Maart 1829.

§ 6.

Mogten deze herinneringen niet vruchteloos zijn, ook met betrekking tot de zoo noodige taal-*zuivering!* -- maar, wat zullen ze baten? Welligt zijn er Heeren en Dames van beschaafde

edu-

educatie en *sijnen smaak*; wie mijn geschrift belgt, of die over mijnen wansmaak medelijdend de schouders ophalen. Gaarne getroost ik mij zulks, doch vraag op mijne beurt, of zij; die een *verfranscht* Nederduitsch in den beschaafden omgang en briefstijl zoo *fraai* vinden; zulks ook even gaarne zouden willen hooren en lezen in kerkelijke leerredenen of andere beschaafde redevoeringen en geschriften; b. v. wanneer een Godsdienstleeraar, of ander Redenaar, eens zeide: „ ’t zij mij *gepermitteerd*, „ uwe *attentie* te bepalen bij een onderwerp, „ hetwelk onze behartiging allezins *meriteert*.” En of zij smaak kunnen vinden in een openlijk *doodberigt*, (hoedanig ik wel eens gelezen heb,) waarin een Echtgenoot zegt, „ dat de Albe- „ stuurder over het lot zijner gade *gedisponeerd* „ heeft?”

Mogelijk willen velen het voortdurend gebruik van een heirleger van Fransche en andere basterdwoorden *gehandhaafd* hebben, op grond van een *verjaard burgerregt*. Maar waarop steunt toch dat zoo genoemd burgerregt? Is het *wettiger* en *onvervreemdbaarder*, dan dat der Fransche krijgsbenden, die in dit land veelal als broeders ontvangen, doch vele jaren daarna, door hunne voormalige begunstigers zoowel, als door anderen, uit den lande verdre-

ven werdën, zonder dat de regtmatigheid dezer handelwijjs met grond in *verdenking* kon komen? En zou men dan aan een heirleger van Fransche basterdwoorden, noodeloozer wijze, en tot nadeel onzer eigene taal, een *onherroepelijk* burgerregt moeten toekennen?

Men versta mij echter wel. Ik ben geen vriend van *overdrijving*, en begeer dus geene *volstreckte* uitmonstering van *alle* uitheemsche woorden hoe ook genaamd. Hierdoor toch zou onze taal denkelijk meer *verliezen* dan winnen. Sommige schijnen zelfs *onontbeerlijk*, om zekere denkbeelden, waarvoor geene geschikte Nederlandsche woorden bekend zijn, kort en krachtig uit 'te drukken. En waarom zouden dan de *Nederlanders* niet even zoo wel, als de *Duitschers*, *Franschen* en anderen, zich, des noods, van *vreemde* hulp bedienen, ter wezenlijke verrijking hunner schoone tale? — Ik wraak dus geenszins het spaarzaam en betamelijk gebruik, maar slechts het *schadelijk misbruik* van vreemde woorden, daarin bestaande, dat men, zonder noodzake en met versmading van *inlandschen* rijkdom en eigene schoonheid, door een' overvloed van uitheemsche basterdwoorden, zijne eigene volkstaal bederft en schier onkenbaar maakt.

Anderen zijn het denkelijk, in de *beschouwing*

wing der onderhavige zaak, met mij eens, doch wanhopen aan de mogelijkheid eener wezenlijke verbetering, althans in het *groot* „ Waartoe „ dan nuttelooze pogingen aangewend?” Doch hierop neem ik de vrijheid, het volgende aan te merken. Verre zij het van mij te denken; ik laat staan, te beweren, dat eene verjaarde en bij velen diep ingewortelde taalverbastering zich gemakkelijk en in eens met eene gewenschte *zuivering* zou laten verwisselen; — daartoe ken ik zelf, uit eigene ervaring, al te wel de kracht der gewoonte. — Maar durf ik mij niet veilig beroepen op elks ondervinding, dat men veel *kan*, als men *wil*, en dat men, eene goede zaak op de *regte* wijze aanvallende en doorzettende, meestal slaagt in het te boven komen van groote moeilijkheden? En zouden dan ijverige en verstandige pogingen, om de schoone volkstaal in hare zuiverheid te handhaven of te herstellen, vruchteloos zijn? Men neme slechts, mits niet te kort en oppervlakkig, de proeve, en men zal — des houd ik mij verzekerd — niet beschaamd uitkomen.

Dat dan ieder, die op eene zoo veel doenlijk *zuivere* volkstaal regtmatigen prijs stelt, het niet bij vruchteloze wenschen late, veelmeer naar zijn vermogen, *dadelijk* medewerke!

§ 7.

Maar welke zijn de *meest geschikte middelen* ter bereiking van het gewenschte doel? Op deze *allezins billijke vraag* vermeet ik mij niet, een *voldingend* antwoord te geven, en wil derhalve die taak liefst aan meer kundigen en beter bevoegden overlaten; doch ik zie mij evenwel gedrongen, om daaromtrent bescheidenlijk mijne bedenkingen mede te deelen, met onderwerping aan het beter oordeel van des bevoegden. Trouwens, wie het waagt, tegen zekere gebreken openlijk zijne stem te verheffen, van dien verlangt men ook met regt de *aanwijzing van gepaste middelen* ter verbetering. Mogt mijn voorslag *doelmatig* bevonden, of door een' beteren vervangen worden!

Vijf punten zijn het voornamelijk, op welke ik de aandacht wenschte te vestigen van hen, die zulks behoeven.

§ 8.

1.) Het spreekt wel van zelf, dat elke vriend eener zuivere volkstaal de basterdwoorden, zoo veel mogelijk, behoort te vermijden in het spreken en schrijven. Doch dit laat zich gemakkelijker zeggen en toestemmen, dan behoorlijk tenuitvoer brengen; Hoe veel moeite kost het niet;
de

de kracht eener veeljarige gewoonte genoegzaam te fnuiken? Men heeft, of geeft zich dikwijls geen' tijd, om op zijne woorden naauwkeurig acht te slaan; men weet soms, voor een algemeen gebruikelijk basterdwoord, geen goed Nederduitsch te vinden, of men is welligt beschroomd voor de verdenking van *stijve ge-
maaktheid* in het spreken of schrijven.

Zullen deze en dergelijke zwaarigheden meer niet menig een', welligt zelfs de meesten, van zulk eene heilzame oefening afschrikken, of daarin al ras doen verflaauwen, zoo lang men op zich zelve alleen staat, zonder medewerking van anderen?

Maar zouden deze zwaarigheden niet merklijk wegvallen, indien men zich tot *grootere of kleinere gezelschappen vereenigde*, om elkan-
der het noodelooze gebruik van basterdwoorden getrouw te herinneren, en de overtreders in eene, vooraf bepaalde, boete te slaan? Zulk eene *gemeenschappelijke* oefening zoude, dunkt mij, zeer opscherpend en dus van een bijzonder nut zijn, mits hij, die iemand op basterd-
woorden betrapt en in boete wil slaan, *betere* daarvoor opgeve. Op zekere Nederlandsche Hoogeschool bestaat, in een zoo genaamd *Respondeer-collegie*, zulk eene loffelijke oefening in het zuiver Latijn spreken, waarbij niet
al-

alleen de Hoogleeraar de studenten en deze el-
 kander, maar ook de leerlingen zelfs hunnen
 vaderlijken leermeester, op misslagen betrappen
 mogen, in welk geval hij zich zelf aan eene
driedubbele boete onderwerpt. Hoe navolgens-
 waardig, ook opzigtelijk de *Nederduitsche taal-
 zuivering!* Voor zulke oefeningen zouden, mijns
 oordeels, zeer geschikt zijn de *Rings-vergade-
 ringen der Predikanten, de zamenkomsten
 der Schoolonderwijzers, de letterkundige en
 andersoortige gezelschappen van Heeren en
 Vrouwen.* Het bedrag der boeten kon men
 gevoegelijk in eene spaarbus verzamelen en ver-
 volgens nuttig besteden, hetzij tot ondersteu-
 ning van noodlijdenden, of tot den aankoop,
 ten behoeve des gezelschaps, van taalkundige
 werken, b. v. van *Weiland, Bilderrijk, Sie-
 genbeek, Lulofs,* enz.

§ 9.

2.) Van een bijzonder belang reken ik, in
 de tweede plaats, eene *zorgvuldige oefening
 der jeugd in het zuiver spreken en schrijven
 der vaderlandsche taal.* En hiertoe kunnen
 a) de *ouders* zelve het meeste bijdragen, deels
 door *eigen voorbeeld en onderwijs* (1) en deels
 door

(1) Het moest dus voortaan geheel *anders* gaan, dan
 ik van zekere Jufvrouw hoorde, Haar zesjarig dochttertje

door te zorgen, dat hunne kinderen niet in handen komen van volkstaal-*bedervende* leermeesters en leermeesteressen, hoedanige er, vooral uit vreemde landen, maar al te vele zich aanbieden, of zelfs *gezocht* worden.

b) En wat betreft de huis- en schoolonderwijzers, en inzonderheid de zoo genoemde *Gouverneurs* en *Gouvernantes*, de *Fransche monsieurs* en *mamsels*; — zou men niet van elk hunner billijk mogen verwachten, dat zij hunnen onderwijzelingen geen *verfranscht*, maar *zuiver* Nederduitsch leeren en hen smaak doen krijgen voor de zoo schoone en rijke volkstaal? — En zouden niet ook de *schoolopzieners*, door een

naauw-

zeide eens in hare eenvoudigheid: » Dat is lekker.” Doch hierdoor *canailleerde* het zich in het oog van *mama*. » Wel *foei*, kind! hoe *lomp* spreekt gij daar! zoo praten immers de *boeren*, die in onzen winkel komen! gij moet zeggen: *delicieux!* dat is *fatsoenlijker!*” Mogten zulke *mama's* de les van een' Amsterdamsch' leeraar behartigen! » Houdt er u niet mede voldaan, moeders! wanneer uwe dochters, bij schandelijke verwaarloozing der taal van het vaderland, zich in die van den wuften vreemdeling fraai weten uit te drukken.” (Zie N. Christ. Maandschrift, 1828. No. 1. bl. 40.)

Bij deze gelegenheid geef ik in bedenking, of de Fransche achtige namen, welke sommige Nederlandsche, en niet uit Frankrijk herkomstige, anders aan hunne kinderen bij voorkeur plegen te geven: b. v. *Antoine* en *Antoinette*, *Charles* en *Charlotte*, *François* en *Françoise*, *Henri* en *Henriette*; *Jean* en *Jeannette*, *Jacques* en *Jacqueline*, *Guillaume* en *Guillaumette*, enz. zoo veel mogelijk niet behooren vermeden te worden?

naauwlettend toezigt op dat punt; en door mededeeling van gepasten raad en bestuur, de schromelijke verbastering der volkstaal krachtig kunnen tegenwerken?

§ 10.

3) Voorts behoef ik naauwelijks te zeggen, van welk uitgebreid nut het zoude zijn, wanneer ook de onderscheidene *Regtbanken*, de hoogere en lagere *Besturen in kerk en staat*, enz. in hunne beraadslagingen en uitgevaardigde besluiten, alerwegen deden blijken, dat de eer eener zuivere volkstaal bij hen op hoogen prijs staat. Verre zij het van mij, dezelve van het tegendeel te beschuldigen! Trouwens, met genoegen bemerk ik, dat de openlijke bekendmakingen thans minder dan te voren pronken met een *Fransch* hoofd („*Publicatie, Notificatie, Advertentie,*”) en slot: b. v. „en zal deze, ten *fine* van *executie gedemandeerd* worden aan en voorts alom gepubliceerd en geaffecteerd; bij *absentie* van den *fungerenden Gouverneur* of *Directeur-Generaal*; De *Secretaris* en *adviseurs ad interim.*” En dat ook overigens de inhoud zelf der openbare stukken van regterlijk, burgerlijk en kerkelijk gezag over het algemeen niet meer van vreemdsoortige basterdwoorden zoo zeer *overvloedig*, als in vroegere dagen, toen men een

een bijzonder behagen schepte in het gebruik van ontelbare zoo genoemde *stadhuis*-woorden; welke voor de meeste menschen schier even zoo duister zijn, als het zoo genoemde *potjes-Latijn*. Maar of er te dien opzichte niets meer, niet nog *veel*, te wenschen overig zij; wie zal dit in twijfel trekken? Of bestaan er geene goede Nederduitsche woorden voor: *extract* en *contract*, *directie* en *administratie*, *doleantie* en *reclame*, *fraude* en *spolie*, *modificatie*, *abolitie* en *alteratie*, *geprolongeerd* en *geadjournéerd*, *arrest* en *confinement*, *obligatie* en *invitatie*, *sollicitant* en *requestrant*, *concluderen* en *determineren*; . . . en zoo vele andere nitheemsche woorden, welke nog zoo zeer in zwang zijn?

Mag men dan niet van alle welgezinde Regtbanken, Besturen en bijzondere Ambtenaren met grond verwachten, dat zij, met edele geestdrift voor de volkstaal bezielde, zich zullen beijveren, om de duistere nitheemsche woorden, zoo *veel mogelijk*, te vermijden en door meer verstaanbare Nederduitsche te doen vervangen? Hiertoe kunnen de zoo genaamde *Presidenten*, *Scriba's*, *Secretarissen* en *Klerken*, (m) door:

(m) Wie Latijn en Fransch verstaat, zal in de zoo genoemde *Presidenten*, *Scriba's* en *Secretarissen* gemakkelijik *voorzitters*, *schrijvers* en *geheimschrijvers* vinden;

doorgaans, het meeste bijdragen, mits de keuze voor zulke bedieningen valle op allezins geschikt voorwerpen, die hunne moedertaal grondig verstaan en gemakkelijk weten te gebruiken. Zulk een loffelijk voorbeeld zou — des houde ik mij verzekerd — ook bij vele ambtelooze burgers van den beschaafden stand, grooten bijval en gereede navolging vinden.

§ 11.

4) In de *vierde* plaats neem ik de vrijheid, nog een ander punt van belang voor te slaan, bijzonder geschikt, zoo ik meen, ter meer volledige bereiking van het gewenschte doel. Zonder twijfel zien vele welgezinden zich, met mij, buiten staat, om voor een aantal vrij algemeen gebezigde basterdwoorden echt Nederland-

doch mogelijk zijn er sommige *Klerken*, die niet weten, *waarom* zij eigenlijk dien naam dragen. Welke overeenkomst bestaat er toch tusschen eenen *geestelijke* (*Clericus* of het Fransche *Clerc*, waarvan *klerk* herkomstig is,) en tusschen den *schrijfbediende* van een burgerlijk bestuur, ambtenaar, enz.? Wel is waar, in de vroegere eeuwen van diepe onkunde, toen zelfs vele christelijke Vorsten en Koningen, in de schrijfkunst onervaren, zich met de handteekening van een + behelpen moesten, werd al het schrijfwerk opgedragen aan *geestelijken* (*Clerici*), als schier uitsluitend berekend voor die taak. Van daar dan het verfranschte woord *klerk*, in de beteekenis van *schrijfbediende* bij een burgerlijk bestuur of ambtenaar; maar hoe ongepast, dunkt mij, in den tegenwoordigen tijd!

landsche te vinden, dewijl dezelve of niet bestaan, of door langdurig onbruik schier in vergetelheid zijn geraakt. Maar zou daarin niet kunnen voorzien worden door eene *doelmatige verhandeling* van eene bevoegde hand? Zulk eene verhandeling moest, mijns inziens, bevatten:

a) Een kort en krachtig betoog van de *schoonheid en den rijkdom der Nederduitsche taal*; benevens eene, daaruit afgeleide, opwekking aan de Nederlanders tot het, zoo veel mogelijk, *zuiver spreken en schrijven* hunner volkstaal, met vermindering van noodelooze *basterdwoorden*;

b) Eene opgave van zulke *vaderlandsche* woorden, welke, door veeljarig onbruik, *schier geheel in vergetelheid geraakt*, en echter wel waardig zijn, uit de onverdiende ballingschap terug te keeren en de plaats te hernemen der onwettiglijk ingekropene uitheemsche woorden;

c) Eene aanwijzing van zulke *uitheemsche basterdwoorden*, die door geene Nederlandsche gevoegelijk *vervangen* kunnen worden, en aan welke men derhalve vrijelijk het *burgerregt* zou mogen toestaan;

d) Eene bepaling van het *kleed*, waarin de, uit vreemde landen, inzonderheid uit Frankrijk, *overgenomene burgers* zich behoorden te ver-

toonen: — Dit punt schijnt mij geenszins *overtollig*. En als ik hieromtrent nader mijne gedachten mag uiteen, dan komt het mij voor, dat die *vreemdelingen* in hun *eigen* kleed, zoo veel mogelijk, te voorschijn moeten komen, en niet in een *Nederlandsch* pakje gestoken worden. Dit laatste schijnt wel, hoe langer hoe meer, in algemeen gebruik te komen, door de overbrenging der oorspronkelijke *c*, *x*, en *qu*, in *k*, *ks* en *kw*, b. v. *klerk*, in plaats van *Clerc*, boeken in *kwarto*, *okkasie*, *kwintansie*, *kwantiteit* en *kwaliteit*, *kwota*, *inkwisisie*, *konstruksie*, *trankwilizeren*, enz.; doch dit komt mij schier even zoo *wanstaltig* voor, als wanneer men ook voor *Quinctilianus*, *Xerxes*, *Artaxerxes*, *Xenophon*, *Alexander*, enz. wilde schrijven: *Kwinktiliaan*, *Kserkses*, *Artakserkses*, *Ksenofon*, *Aleksander*, enz.; of de Fransche namen van onze Nederlandsche geleerden, *Pareau*, *Coquerel*, *Mounier*, *Bonvoûst* (Beekman) veranderde in *Paroo*, *Kokerel*, *Moenié*, *Bongvoel*

Waartoe dienen ook de Nederduitsche naslepen *en*, *enten*, *lijkheid*, *avissen*, enz. achter de *uitheemsche*, inzonderheid *Fransche*, woorden geplaatst? b. v. in *korpsen*, *fondsens*, *reglementen*, *départementen*, *saizoenen*, *instantelijk*, *expresselijk*, *jaloerschheid*, *fiërheid*,
No-

Notarissen, Secretarissen, Commissarissen; Petitionarissen, Legatarissen. Zij komen mij althans even zoo ongeschikt voor, als eene oud-Hollandsche pruik of staart voor een' luchtigen Franschman. Als men die en andere uitheemsche woorden volstrekt *moet* of *wil* behouden, waarom dan dezelve niet liever (gelijk bij de Duitschers meestal plaats heeft) gebzigd met hunne *eigenaardige spelling en uitspraak*, aldus: *corps, fonds, reglemens, instamment, jalousie, fierté, Notaires, Secretaires, enz.?* En waarom ook niet liever *Comptoir* geschreven en gesproken, in plaats van *kantoor*? --

De Fransche woorden -- zoo ver men dezelve dulden wil -- dienen dan, naar mijn inzien, door geene Nederduitsche mom *onkenbaar* gemaakt, maar, door het behouden van hun *eigendommelijk* kleet, behoorlijk *onderscheiden* te worden van de natuurlijke bestanddeelen der vaderlandsche taal. Trouwens, het tegendeel zou, vrees ik, vele lezers slechts verwarren en het getal der inkruipende basterdwoorden grootelijks vermeerderen.

Doch men houde het mij ten goede, dat ik, te dezer gelegenheid, welligt te voorbarig en te sterk, mijn gevoelen uit over een punt, welks grondige behandeling ik gaarne een deel zag uitmaken der boven aangeduide *verhandeling*,

welker doelmatige inrigting zeker niet kan nalaten, de zoo wenschelijke *zuivering* der vaderlandsche taal aanmerkelijk te bevorderen; *mits dezelve met een genoegzaam gezag bekleed worde.* En dit leidt mij

§ 12a

5.) Tot de *laatste* aanmerking. Van het hoogste belang reken ik eene *regtstreeksche medewerking van letterkundige genootschappen en van onzen geëerbiedigden Koning zelve*. Eerstgenoemde moesten, dankt mij, of door geleerde medleden, of door eene openlijke *Prijsvraag*, (n) eene doelmatige verhandeling in het licht brengen; tensij het aan *Z. M.* den Koning zelve mogt behagen, die belangrijke taak aan eenen of meer taalkundige geleerden op te dragen. In allen gevalle houde ik des *Konings goedkeuring, aanbeveling en,*

200

(n) Met een bijzonder genoeg zag ik in den *Konst- en Letterbode* van 24 October 1828, dat de Hollandsche maatschappij van fraaije kunsten en wetenschappen de volgende prijsvraag, in het vak van Nederlandsche taalkunde, heeft uitgeschreven, ter beantwoording voor 1 Jan. 1830: „Welke regelen behoort men in acht te nemen in het verrijken onzer moedertaal, door het weder in voeren van verouderde en het smeden van nieuwe woorden, of het aannemen van dezelve uit vreemde of verwante talen?” Mogt nu ook eene dergelijke prijsvraag omtrent de zoo noodige *taalsuivering* eerlang volgen, en deze zoo wel als die voldoende beantwoord werden!

zoo veel mogelijk, *dadelijke invoering* der, door des bevoegden voorgeslagene, verbeteringen voor het krachtigste middel, om eene *gezuiverde volkstaal*, in alle beschaafde standen, trapswijze te doen zagevienen over het *verfranscht* Nederduitsch, waaraan zoo velen, door een' zonderlingen smaak of eene langdurige gewoonte, nog te sterk verkleefd zijn.

Heeft toch de ondervinding geleerd, dat de schier *algemeene invoering* der verbeterde en eenparige spelling grootendeels te danken is aan de *regtstreeksche bemoeijng van het voormalig uitvoerend Bewind* van het Bataafsche gemeenebest! En zou eene dergelijke tusschenkomst *onzes geliefden Konings* van minder uitgestrekten invloed zijn op het *algemeene* gebruik — immers in de Noordelijke gewesten — eener *gezuiverde volkstaal*, waaraan toch nog veel meer gelegen is, dan aan eene verbeterde spelling? (o) Mag men dan niet met grond verwachten, dat het den Vader des Vaderlands, wiens hooge ingenomenheid voor de Nederland-

(o) Niemand besluite hier uit, dat ik aan eene goede spelling mogelijk *geringe* waarde hecht! Het tegendeel is waar; inzonderheid ben ik met de *Siegenbeeksche*, behoudens eenige uitzonderingen, grootelijks ingenomen.

sche volkstaal reeds meermalen gebleken is, (p) goedgunstiglijk zal behagen, om Hoogstdeszelfs veel vermogenden invloed bij voortdoring te besteden aan de handhaving van de eer en de zuiverheid der schoone volkstaal?

(p) Bekend is het, dat Z. M., in Hoogstdeszelfs aanspraken, bij het openen en sluiten van de vergaderingen der algemeene Staten, eene *suivere* Nederduitsche taal voert, en de nieuwe, in eene gezuiverde volkstaal vervaardigde, wetboeken ten overvloede nog onderworpen heeft aan eene taalkundige herziening.

Bijlage A.

EEN WOORD OVER COMPLIMENTEN.

(Overgenomen uit het mengelwerk der *ARNHEMSE*
Courant van 21 Februarij 1826.)

Ofschoon de Franschen, al sinds een twaalftal jaren, uit ons vaderland gelukkig verdreven zijn, blijft echter derzelve schadelijke invloed hier te lande, in meer dan een opzigt, voortduren. Hoe vele echt Nederland-sche woorden, gebruiken en zeden, werden, en worden nog steeds vervangen en bedorven, door die van den wuften Gal! Hoe menige treurige proef konde ik hiervan niet bijbrengen! Ditmaal zal ik mij echter slechts bij één punt, eene *schijnbare kleinigheid*, bepalen.

In vorige tijden verwelkomden en verlieten de Nederlanders elkander met eene hartelijke *groets*. Maar deze welgemeende begroetingen moesten allengs wijken voor *nietige complimenten*. Trouwens, de beroemde *RABENER* zegt niet te onregt: » Een compliment is eene beleefde buiging van den rug, waar men niets bij denkt (hij had er, dunkt mij, wel kunnen bijvoegen: *noch gevoelt*), en een tegen-compliment is een wederkeerig blijk, dat men nog niet stijf is geworden in den rug.»

In der daad, hoe menig compliment bestaat niet louter in eene *stomme buiging*, zonder een enkel woord voort te brengen, of gepaard met eene onverstaanbare preveling binnen 's monds, waarvan men onzeker blijft, of het in 't *Hollandsch* of *Arabisch*, een *zegenwensch* of *vervloeking* zij. Wil men het echter, bij eene stomme buiging of geheimzinnige preveling niet laten berusten; dan wordt het voldoende gerekend te zeggen: » ik heb de eer, u mijn compliment te maken.” Dit *tooverwoord* (gelijk aan het zoogenaamd *unierversel* middel der kwakzalvers) moet voor *alles* goed zijn, en dus bij elke, gelegenheid — in vreugde en leed — te pas worden gebracht; het moet te kennen geven: diep-onderdanigen eerbied en vriendschappelijke toegenegenheid; verzaking van hoogachting en aanbeveling in de gunst; gelukwensching en rouwbeklag! Van daar de *nieuwjaars-, verwelkomt-, afscheids-, recommandatie-, felicitatie-, condoleantie-, enz., complimenten!* Van de laatstgenoemde soort strekke het volgende tot een proefje, als uit den eigen mond van een paar geachte en geloofwaardige vrienden. Door het allertreffendst verlies van een dierbaren Echtgenoot, mitgeders van een eenig kind en kleinkind, in den diepsten rouw gedompeld, kregen zij menigvuldige bezoeken van rouwbeklag, en daarender ook dezulke, waarbij de gansche toespraak deze was: » Ik heb de eer, UEd. mijn compliment te maken!” » Deze taal sneed ons (betuigden ze mij) door het hart.” En in der daad, wie moet niet ten diepste verontwaardigd worden over zulke *hartgrievende* complimenten van zoogenaamd rouwbeklag?

Doch ook zulke verregaande misbruiken afgerekend; schijnt

schijnt de *nietigheid*, ja ook de *misleidende strekking*, der complimenten te kunnen worden afgeleid, deels uit derzelve eigenaardige beduidenis, en deels uit het tegenstrijdig gedrag van derzelve ijverigste voorstanders. Het gebeurt toeli menigmaal, dat zij, die met het geven en ontvangen van *groetenissen*, zich zelve of anderen zouden rekenen te *canaillesen*, en daarom hunne kinderen, vrienden en dienstboden altijd belasten met *complimenten* aan die en die; daarmede hunne brieven besluiten, en die ook wederkeerig van anderen verlangen; dat, zeg ik, diezelfde vrienden van complimenten evenwel dikwijls den mond vol hebben van *geene complimenten!* (*sans compliments*), nu eens als een verzoek, om daarvan verschoond te blijven, en dan weer, als eene betuiging, dat men geene complimenten maakt! Hoe laat zich dat te zamen rijmen? Doch het ergste komt nog achter na. Het zeggen: *geene complimenten!* duidt aan, of een *verzoek*, om niet voor den gek te worden gehouden; of de *verzekering*, dat men zulks niet voornemens is, maar *ongewoensd* de waarheid wil spreken. Bij gevolgtrekking mag men dus vooronderstellen, dat hij, die complimenten *ontvangt*, voor den gek wordt gehouden; en hij, die ze *maakt*, hetzij in persoon of door eenen derde, *daarbij niets denkt noch gevoelt*, of liever, *sijnen naasten om den tuin poogt te lijden*.

Hoe lang zullen de complimenten nog aan de orde van den dag blijven?

Deze vraag komt dikwijls bij mij op, als ik zoo in vele dingen zie, dat eene mode onder de Grooten zelden van langen duur is, en dikwijls al ras verdwijnt, wanneer dezelve tot de mindere standen afdaaft, en dus te *gemeen* wordt. Betrekkelijk dit punt herinner ik mij een bijzonder

geval, vóór een aantal jaren te *Wesel* gebeurd. De Officieren van het garnisoen kregen smaak in het dragen van fraaije *knielintjes*, en voerden die onder zich algemeen in, in plaats van de *broekgespen*. Maar de Commandant, wien deze mode mishaagde, liet den gewonen *Provoost*, bij de parade, op het Plein rondwandelen, versierd met even zoo fraaije knielintjes als de Heeren Officieren droegen. Dit deed eene gewenschte uitwerking; reeds den volgenden dag was de Provoost de eenige, wien men daarmede zag pronken. — Trouwens, de fatsoenlijke wereld onderscheidt zich gaarne in kleeding, manieren, enz., van de lagere standen. Van daar die gedurige verandering van de stof en vorm der hoeden en petten, der kraagjes en omslagdoeken, der reticulen en mandjes, der jassen en mantels, en wat niet al? Doch ten aanzien der *complimenten* schijnt men eene uitzondering te maken van den algemeenen regel. In vroegere jaren waren de complimenten het uitsluitend onderscheidingsteeken der fatsoenlijke wereld; maar hedendaags zijn dezelve zoo algemeen, dat burgers en boeren, kruijers en schoenlappers, en wie niet al, den mond daarvan vol hebben. Onder de eenvoudige boeren mijner woonplaats zijn de *compelementen*, en zoo als dat geliefkoosd tooverwoord al verder wordt uitgesproken, bijna zoo gewoon als de boekweiten pannekoeken. Zoo bragt mij een arm Joden-meisje het compelement van hare ouders, met bijgevoegd verzoek om eene gift.

Alles te zamen gerekend, is het dan niet hoog tijd, om de *echt-Nederlandsche begroetingen* eindelijk eens weder de plaats te doen hernemen van de *Fransche complimenten*? of moet de Provoost van *Wesel* eerst ontboden worden, om ons Land te zuiveren van dat uitheemsch en bedriegelijk ontuig?

Bij-

Bijlage B.

GESPREK OVER PAPA EN MAMA.

(Overgenomen uit het mengelwerk der *ARNHEMSECH*
Courant van 29 Augustus 1826.)

N. Wat hoor ik? vriend! gij laat u en uwe vrouw ook al *Papa* en *Mama* noemen!

F. Bevreemdt u dat? weet gij dan niet, dat de smaak der fatsoenlijke wereld zulks medebrengt? of stelt gij ons op een' lageren trap?

N. Ik weet wel, de hedendaagsche smaak schijnt dat gebruik te wettigen. Want niet alleen bij de zogenaaemde *groots* wereld, maar ook bij geleetterden, officiers, kooplieden, makelaars (beenhazen misschien zelfs niet uitgezonderd), kortom bij schier al wat fatsoenlijk is of heeten wil, raakt de *vader-* en *moeder-* naam, langs zoo meer achter de bank en moet plaats maken voor het uitheemsche *Papa* en *Mama*, of hij verkorting, *Pa* en *Ma*. — En in zoo ver kan en wil ik u dat regt niet betwisten. — Maar, of dat nu wezenlijk een *goede* smaak zij, dit is eene andere vrage, welke ik niet zoo toestemmend kan beantwoorden.

F. Ik voor mij, zie er niets onvoegelijks in, maar wat hebt gij er toch tegen?

N. Dat wil ik u gaarne zeggen. Vooreerst: als een verklaard vriend van vaderlandsche *zelfstandigheid*, ook opzigtelijk onze taal, zie ik zeer ongaarne, dat men van vreemde markten hale, wat onze *eigen* bodem even goed en nog beter oplevert. — Gij verstaat mij vriend!

F. Ja, ik weet, dat gij alles zijt behalve Fransche
 ge:

gezind! maar, hoezeer ik met dat ligte volkje zelf niet verre wegloop, laat zich evenwel niet ontkennen, dat hunne spraakvolle taal ons, Nederlanders, merklijk te hulp moet komen in eene beschaafde conversatie. En waarom zou men dan niet ook het Fransche *Papa* en *Mama* greftig opnemen?

N. Meent gij, dat de Nederlander een Fransch poes-pas noodig heeft, om zich in zijne volkstaal beschaafd te kunnen uitdrukken? Dan verschillen wij hemelsbreed. Wat mij betreft, ik denk: hoe zuiverder Nederlandach, hoe fraaijer! — maar kent gij wel de *oorspronkelijke* beteekenis van *Papa* en *Mama*?

F. Daarbij heb ik nooit zoo bijzonder stilgestaan; eene nadere inlichting zal mij aangenaam zijn.

N. Ofschoon de gewoonte, zijne ouders *Papa* en *Mama* te noemen, even als zoo vele andere zoogenaamde fraaiheden, uit *Frankrijk* overgenomen is, zijn die woorden echter van een *Latijnschen* oorsprong. *Papa*, of ook *Pappa*, beteekent eigenlijk de spijze der jonge kinderen, heden ten dage nog bij ons *pap* genoemd. Het eerste woord, dat de kinderkens leerden spreken, was dus 't geen zij bestendig zagen, hoorden en nuttigden, d. i. *pappa*. En zoo ging het ook ten aanzien van *Mama* of liever *mamma*. Dit woord beteekent oorspronkelijk de *borst*, of wel het verhevenste gedeelte derzelve, waaraan de kinderen zuigen (stapel), hij den gemeenen man op vele plaatsen nog heden *mamma* genoemd. Voor de zuigende kinderen was dus *mamma* het meest geliefde voorwerp en het eerste woord, dat zij leerden uitspreken. — Deze eerste woorden *pappa* en *mamma*, uit den mond der kinderkens gehoord, schijnen aan sommige ouders zoo zeer behaagd te hebben, dat zij

sij zich zelve daarmee hieton-benoemen. Men vindt bij de oude Romeinsche schrijvers, voorbeelden van zulke benaming van eenen vader en moeder. Vandaar dan ook *Papa* oondtijds wel gebezigd van bisschop, en nog hetou de latijnsche titel van den Roomschen Paas. — Zie het voortreffelijke latijnsche woordenboek van den beroemden SCHELLER.

F. Het gebruik van *Papa* en *Mama* voor vader en moeder, is derhalve al zeer oud.

N. Echter daarvan nog niet eigenaardig en gepast. Welke overeenkomst is er toch, tusschen *Papa* den *Vader*, en *papa* de *kinder-pap*? Ik moet ronduit verklaren, dat mij dit een onoplosbaar raadsel is, al zag ik ook honderd vaders hunne wichtjes op den schoot handiglijk den paplepel in den mond steken. — Tusschen *mamma* de *borst* en *mama* ma de *moeder*, bestaat er wel in z66 verre eenige overeenkomst, als de eerste een gedeelte van de laatste is; maar dan kan ik ook even zoo wel eenen steen of balk bestempelen met den naam van *huis*, omdat dezelve er toch een klein gedeelte van uitmaakt.

F. Gij weet het al heel fijn uit te plaizen. Maar de fatsoenlijke wereld dient zich toch te onderscheiden van den grooten hoop!

N. Ja, wel door wezenlijke beschaving, edelhartigheid enz., maar gesmazins door de onnatuurlijke verbastering der eigenaardigste benamingen; of hoe! mijn vriend! zonden wij — al waren we zelfs Vorsten en Koningen — ons schamen, van onze eigene kinderen te worden toegesproken met de natuurlijkste benaming, die onze naauwte betrekking tot hen zoo eigenaardig uitdrukt? Zou den *Vader*-naam uit hunnen mond te vernemen, voor ons te laag

zag en in onze zoren *wanklant* zijn, daar het, zelfs voor den magtigsten alleenheerscher van *Europa*, de *doogste eer* is, den Heer van Hemel en aarde zijnen *Vader* te mogen noemen?

E. Uwe redeneering schijnt niet ganzsch ongegrond te zijn. Maar de jonge kinderen leeren toch veel gemakkelijker *Papa* en *Mama* uitspreken dan *Vader* en *Moeder*. Waarom zouden ze dan niet beginnen met de eerstgenoemde woorden?

N. Die uitleg is mij al meermalen voorgeworpen. Ware dezelve gegrond, dan zou het voorgeslagen hulpmiddel even zeer toepasselijk zijn op alle kinderen, ook die van den geringsten stand. Of hebben juist de *aansienlijkste* kinderen de meeste behoefte aan hetzelfde? Ook dan nog als ze *volwassen* zijn? -- Want ook de laatsten -- al hebben zij zelve reeds kinderen en kindskinderen -- blijven steeds hunne ouders noemen *Papa* en *Mama*!

F. Gij zoudt mij bijna aan het wankelen brengen. Maar -- ik weet niet, hoe mijne vrouw er over denkt. En wat zou de fatsoenlijke wereld, wat zouden inzonderheid onze *oude lui* er van zeggen, als wij hen niet meer *Papa* en *Mama* noemden (waarop vooral de *oude vrouw* zeer gezet is, nog meer zelfs dan de *oude heer*) en ons zegen, in navolging van den grooten hoop, *Vader* en *Moeder* dieten noemen door onze kinderen, die aan *Pa* en *Ma* reeds gewend zijn?

N. De oplossing dezer bedenking moet ik natuurlijk aan u zelve en uwe betrekkingen overlaten. Wat mij betreft, ik zelf heb, volgens een aloud gebruik in onze familie, mijne ouders, vele jaren lang, *Papa* en *Mama* genoemd, en kon zulks nu ook mij en mijne vrouw laten doen;

doen; doch wij vinden den *Vader*- en *Moeder*-naam veel natuurlijker en gepaster. Intusschen verstaat het zich van zelf, dat ik u mijn gevoelen niet wil *opdringen*. Ieder volg' zijne eigene; mits redelijke, overtuiging! --- Maar, wel eenen dubbelen of zelfs drievoudigen raad mogen geven?

F. Zeer gaarne wil ik dien hooren, toetsen, en, als dezelve wezenlijk goed is, ook opvolgen. Want ik ben niet stijfhoofdig, maar vatbaar voor gezonde overreding.

N. Dit zal mij verblijden. -- Ingeval dan *Papa* en *Mama* in uw oordeel, deftiger is dan *Vader* en *Moeder*; en mitsdien, als een onderscheidings-teecken van den fatsoenlijken stand, moet *blijven*; dan stel ik u voor:

1. Om voortaan nimmer meer te spreken van uwe *Vaderstad* en *Moedertaal*; -- deze woorden dienen aan den grooten hoop te worden overgelaten -- maar daarvoor in de plaats te stellen *Papa,stad* en *Mama-taal*. Het eene moet toch op het andere sluiten.

2. Om uwen ouders in het gemeen, den eerwaardigen naam van *Veteranen* te geven, in plaats van hen te noemen *oude lui*, of ook *oude heer* en *vrouw*, zoo als ik hoor dat gij ook al doet, in navolging van anderen. Deze benaming, hoezeer bij de fatsoenlijke wereld schier algemeen in gebruik, wil mij evenmin behagen, als de naam van *volk*, waarmede velen uit den laagsten stand, in sommige oorden, hunne ouders bestempelen. b. v. ik ben nog bij mijn *volk* te huis. Ik moet u groeten van mijn *volk*, enz." Hoe veel deftiger en meer overeenkomstig met *Papa* en *Mama*, zou dan niet zijn de naam *Veteranen*, van de ouders gebezigd.

3. Doch vooral moest gij, dunkt mij, dan ook niet vergeten, uwe lieve kinderen, door eene bijzondere be-
na-

stemming, evenwel te onderscheiden van het jonge volkje uit den burger- en boerenstand. En hiervoor weet ik geen gepaster onderscheidings-teeken u aan te bevelen; dan dat van *Infanten!* — Dit woord klinkt wel wat Spaansch, maar wat zwaarigheid? De hedendaagsche spraak bemint immers het *Uitheemsche* van allerlei boezem! Bovendien ook weet gij, dat deze deffige benaming, hoewel eigenlijk niet meer beteekenende dan *kinderen*, in 't gemeen, echter — in het aangenomen gebruik, *aansienlijke personaadjes* aanduidt, zoo dat zelfs de *Konings-kinderen* in Spanje en Portugal, bij uitsluiting, pronken met den naam *Infanten*.

Wel nu dan, mijn vriend! uwen zoon voortaan *Infant* geheeten, en uw dechtertje *Infante!* maar dan ook de twee eerstgenoemde punten ingevoerd! Of weet gij er wat beters op? Mij dunkt, ik kon er wel voor instaan, dat uw voorbeeld weldra vele navolgers zal vinden, en wellicht zelfs aanleiding geven, dat WELAND'S *Kunstwoordenboek*, bij eene tweede uitgave, die wel spoedig volgen zal, merkkelijk *verrijkt* wordt met de woorden *Papastad* — *Mama's taal* — *Veteranen* en *Infanten*, in derzelver nieuw ingevoerde beteekenissen!

F. Nu valt ge mij wat al te *satjriek!* Maar dit daárgelaten, ben ik het evenwel in zoo verre met u eens, dat men omtrent de besprokene punten *consequent* moet handelen, en dus één van beiden: of de oorspronkelijke woorden *Vader* en *Moeder*, *Ouders* en *Kinderen*, en dus ook *Vaderstad* en *Moedertaal*, in het dagelijksche gebruik, onveranderd te behouden; of, aan het *Uitheemsche* *Papa* en *Mama* de voorkeur gevende, ook de kinderen en de ouders, in 't gemeen, enz. door *uitheemsche* namen be-

hoort

hoorlijk te distingueren van de overigen. -- Wat nu te dezen opzigte bepaaldelijk te kiezen? Hierover wil ik nog wat rijper nadenken. Intusschen schiet mij daar eensklaps te binnen, wat een vriend mij onlangs zeide: dat, namelijk, zelfs aan het hof van onzen geliefden Koning, de eenvoudige *Vader-* en *Moeder-*naam uitsluitend gebezigd wordt. Indien zich dit mogt bevestigen, dan is, voor de afschaffing van *Papa* en *Mama* in ons land, het ijs reeds gebroken, en -- mijne keuze gemakkelijk bepaald.

Bijlage C.

EEN TEGENSTUK OP HET VOORGAAND GESPREK.

(Overgenomen uit het mengelwerk der *ARHEMISCHE*
Courant van 12 September 1826.)

Aan de Redactie.

In uwe *Courant* van 29 Augustus lees ik een stukje, bij vorm van zamenpraak, over het gebruik der woorden *Papa* en *Mama*, in plaats van *Vader* en *Moeder*, door de kinderen van meer of min aanzienlijken. Ik wil oprecht zijn en bekennen, misschien daarom alleen door dit geschriftje geërgerd te zijn, omdat ik mede onder de geletterden, enz. behoort, die zich ook al *Pa*, en de vrouw *Ma*, door volwassene zoo wel als jonge kinderen laat noemen, schoon ik liefst heb, dat zij, van ons in den derden persoon sprekende, niet *mijn Papa* of *onze Mama*, maar eenvoudig *mijn Vader* enz. zeggen. Het is toch alles behalve gemakkelijk, zich zelve bij zulke scherpe uitvalen niet te vragen: ben ik dan waarlijk zulk een dwaas? en

D

zijn

zijn dit al die lieden, mij in menigte voor den geest komende, die ik altijd voor zeer verstandige, ten deele waarlijk wijze lieden heb gehouden? En gelijk de natuur ons velerlei hartstogten met het weldadig oogmerk geschonken heeft, om ons op hetgeen ons waarlijk nuttig of ook schadelijk mogte zijn, bij tijds bedacht en ernstig gevat te maken, zoo kan de gekwetste eigenliefde ook hier misschien toch wel tot iets wezenlijks voeren.

Het eerste, waarover ik mij omtrent den schrijver beklage, is dat hij ons, Papa's, zulk een onnoozelen vertegenwoordiger schenkt. Dat is waarlijk niet edelmoedig. Wanneer men eene zaak door twee verdichte personen wil laten behandelen, dan moet men dezelve zoo wat gelijk in karakter maken, of men verraadt partijdigheid. Op dezelfde wijze herinner ik mij de beschouwing van het Christendom, als eene Goddelijke opeabaring, eenmaal in een bijna belagchelijk licht te hebben zien stellen, schoon de man het waarlijk *zoo* erg in lange niet meende.

Ten anderen komt het mij geheel ongegrond en ongepast voor, dit gebruik als eene soort van gebrek aan vaderlands-liefde of neiging tot het uitheemsche, met name het Fransche, te doen voorkomen. Immers, de schrijver bekent zelf, dat het eigenlijk geen Fransch, maar al van veel oudere dagteekening is; en ik twijfel bijna niet, of de eene of andere leerling van BILDERDYK zal de aardige overeenkomst tusschen *pap* en *papa* eenmaal als een bewijs van de hooge oudheid onzer taal, boven de Latijnsche, ja zelfs boven de Grieksche aanvoeren. Wat mij betreft, ik vind in deze overeenkomst, gelijk ook in die van *mam* (vrouwen-borst) en *mama*, zoo wel als *mem*, een bewijs van de gepastheid dezer woorden voor kinderen; als diegene namelijk, welke
zij

zij het eerst kunnen uitspreken, en met welke zij dus ook de eerste voorwerpen hunner liefde en belangstelling gaarne benoemen. Immers dit geeft ons, Papa's en Mama's, althans het voorregt den lieven *vader-* of *moedernaam* eer dan anderen van onze kleinen te hooren. Of zou de waarde van dit woord juist in de *v* of de twee, drie andere *letters* bestaan, die in *Papa* niet voorkomen? Dan helaas! is de gemeene man mede te beklagen, die veelal *taut* heet en de, anders altijd als onverbasterd beschouwde, boeren vries, die voor *vader* den neus optrekt en volstrekt niet anders dan *heit* wil genoemd worden. Men zegge niet: dit is eene andere, op zich zelve staande taal: want ook in de steden, althans de kleine, waar men anders het gewone Nederlandsch, slechts min of meer eigenaardig en onzuiver spreekt, zeggen de burgerkinderen *heit* en *mem*, en het wordt door onderwetsche menschen niet minder als een blijk van toenemende verbastering en hoovaardigheid beschouwd, dat dit meer en meer buiten gebruik raakt, dan door onzen schrijver het inkankerende modewoord.

Trouwens, het zal nu welhaast honderd jaar geleden zijn, dat de Hollandsche Spectator ditzelfde onderwerp (1) behandelde. En wanneer wij zijn geheele vertoog lezen, dan blijkt daaruit, dat de ziekte, van welke dit *papa* slechts een enkel verschijnsel zou zijn, sedert zijnen tijd niet verergerd is. Ja, wie onzer herinnert zich niet, dat nog een aantal menschen *Monsieur* of *Sinjeur* heetten, die nu in goed Hollandsch *mijnheer* worden genoemd; schoon dit almede voor afwijking van de oude zaden, en Fransche

(1) D. VI. Vert. 139.

hoovaardij wordt uitgemaakt, volgens welke de minste voor den grootsten niet belieft onder te doen. VAN EFFEN nogtans had het meest tegen het *verkeerde* gebruik van eene en andere Fransche benaming; en wel verre van dezen landaard als het ongelukkig model van ons belagchelijk *papa* en *mama* te doen voorkomen, billijkte hij het in deze natie, om rijk of arm door de *kleine* kinderen woorden te laten bezigen, die zoo gemakkelijk zijn om uit te spreken, maar spottede met de dwaze Grooten onder ons, die dit als een onderscheidingsteeken voor *alle* zonen en dochteren hebben aangenomen. » Evenwel, zegt hij, » komen vele aanzienlijken hiervan reeds weder terug, omdat het, te vele navolgers vindende, hen wederom met menschen van geringere klassen zou gelijk stellen. »

Zoo schreef hij nu haast eene eeuw geleden (2). De schrandere man kende even zoo goed, als onze WILKENS, (die het vóór korten tijd onder den naam van *keerkringen* zoo aardig heeft behandeld) die eigenschap van meest alle wereldsche zaken, dat ze, tot eene zekere hoogte gestegen, van zelve weer instorten en hare eigene genezing (want te veel is immer kwaad) medebrengen. En is deze herstelling *nog* niet volkomen, zalks schijnt mij toe slechts een bewijs te zijn, dat de kwaal *of* niet zoo geweldig is aangegroeid, *of* niet zoo gevaarlijk en verderfelijk is, als onze tegenstander meent.

Van het laatste nog een woord! Wij geven den Spectator toe, dat die adellijke of rijke lieden, welke het Fransche kindergestamel als eene soort van hoogere beschaving voor hun-

(2) Hij begon zijne *Vertoogen* in 1731.

hunne volwassene jonge lieden overnamen, belagchelijk handelden. Maar de mode heeft dit nu sedert meer dan eene eeuw gewettigd en den oorsprong doen vergeten. Het is een gebruik geworden, gelijk het een gebruik is, dat men zekere lieden zijnen heer en zich deszelfs dienaar noemt. -- Dat men nog voor weinige jaren *wel bekomme het u* zeide, zoo dikwijls iemand niesde, schoon hoesten en vele andere zaken, dien wensch gewis veel gepaster vorderen -- dat men hoeden droeg met groote, maar nutteloos gemaakte randen, haren met lint en vet en stijfzel op de belagchelijkste en lastigste wijze toegetakeld, of van dieren en lijken ontleend, enz. enz., en wie deze gebruiken niet volgde, die werd voor geen fatsoenlijk, wel opgevoed man gehouden. Even zoo is het thans in vele steden van ons vaderland met de bedoelde woorden. Men schijnt een ~~sonderling~~ of iemand van lage extractie, wanneer men in dezen niet doet als anderen doen. Ik heb meer dan eens gezien, dat lieden, door bevordering en verplaatsing naar groote steden, als 't ware genoodzaakt werden, aan den wensch hunner kinderen toe te geven, om mede den stroom te volgen. En, zoo ik hierover in bijzondere gevallen heb gemeesnuild, en het volstrekt belagchelijk gevonden, wanneer lieden van lagen rang of ook van geringere beschaving, door dit gebruik, naar het oude spreekwoord, -- eene vlag op eene modderschuit voerden; -- niet minder heb ik moeten lagchen, toen onlangs een wichtje, dat even praten kon, mij op mijne vraag, hoe Papa en Mama voeren, met vele wijsheid antwoordde, dat zij dit niet mogt zeggen. Ik begreep haar trouwens niet, maar dacht dat zij mij den welstand harer ouders niet mogt berigten. De kindermeid leidde het mij dan beter uit. Het was, in dat

D 3

huis,

huis, in dien kring en eenigermate in die stad, naar den laatsten smaak, *Vader* en *Moeder* genoemd te worden.

Wat mij betreft, ik heb er vrede mede. Niet gewoon echter de mode heel spoedig te volgen, wil ik liefst nog wachten met verandering in dezen, tot die smaak algemeener wordt. Ondertusschen verzoek ik ook mijnen weg in vrede te mogen gaan, en niet, omdat ik doe als anderen, voor een misselijken potentaat uitgescholden te worden, die zich naar den pappot laat noemen.

Ik ben uw bestendige lezer,

Ne quid nimis.

NB. Hoe staat het toch met den naam van *Tante*? Of heeft deze, om der *dames* wil, genade gevonden?

A A N M E R K I N G.

De plaatsing van dit *tegenstuk* naast mijn voorgaand opstel over Papa en Mama, zal, hoop ik, den ongenoemden schrijver niet mishagen, en den lezer welkom zijn! Men kan nu het *voor* en *tegen* gemakkelijk met elkander vergelijken en beoordeelen, of 's mans opgevatte ergernis en tegen mij ingebragte bezwaren wezenlijk *gegrond* zijn, en of hij mijne redenering over Papa en Mama *bondig wederlegd* hebbe? — tenzij dezelve geene opzettelijke wederlegging verdiene. — Mij heeft hij althans niet overtuigd.

Op het *geestige naschrift*, 't welk mij het meest van alles beviel, diene slechts deze wedervraag: Indien *Tante* deftiger is dan *moei*, waarom wordt dan ook *Oom* niet vers anderd in *Oncle* of *Onkel*? Of heeft alleen het *vrouwelijk* geslacht regtmatige aanspraak op zulk eene eervolle onderscheiding?

Overigens moge, betrekkelijk mijne redenering over Papa en Mama, de vermaarde *H. Tollens* als mijn verdedi-

diger optreden, of anders, als deelgenoot van mijn vergrijp tegen de fatsoenlijke wereld, ook in mijne openlijke schande deelen. Uit zijn krachtig Dichtstuk, *de Vader-naam*, door mij bedoeld en eerst onlangs (23 Mei 1829) toevallig ter mijner kennis gekomen, deel ik, tot dat einde, eenige zinsneden mede.

DE VADERNAAM.

(Overgenomen uit de gedichten van H. TOLLENS,
tweede Deel, bladz. 109-112.)

- » Neen, dien achtbren naam mij nooit
- » Tot den heuzelklank verplooid,
- » Dien de trotschheid, in verblindung,
- » Uitdacht als haar lafste vinding!
- » Neen, o neen, zegt onverbloemd,
- » Kindren, wat uw hart mij noemt! ::::
- » Leeg voor 't onverwijfd gehoor
- » Walgt dat week geluid mijn oor,
- » En mijn hart verzet bestendig
- » Tegen d'onzin zich inwendig;
- » 't Is voor heuzelvonden koel
- » 't Heeft voor waanklank geen gevoel!
- » 't Wordt door lafheid niet bewogen
- » Dan tot schamper mededoogen.
- » » Dwaze, zucht ik, die gij zijt,
- » » Die u zelv' zoo streng kastijdt;
- » » En uw kroost, voor al uw waken
- » » Nooit den zoeten naam leert slaken! :::::
- » O dat klinkt mij schoon en zoet;
- » Dat ontroert mij in 't gemoed,

Als

- » Als ik van de kinderlippen
- » D' onvervreemden naam hoor glippen,
 - » Die mij last en leed vergoedt.....
- » Als mijn blij en bloeiend kroost,
- » Aan mijn ziel zoo na verbonden,
 - » Mij teêrhartig liefde koost
- » Zonder hulp van vreemde vonden!
 - » Als mij 't aanspreekt met den naam,
- » Dien het God, als hoogst verheven',
 - » Met de kleene handjes zaam,
- » In 't volmaaktst gebed leert geven.....
 - » IJden, die u blind vergeet!
- » Zegt het, schaamt gij u te heeten,
 - » Wat natuur u worden deed?
- » Wormen, in het stof hoovaardig,
 - » Die den kop zoo stout verhoogt!
- » Is dan u de naam onwaardig,
 - » Daar gij God meê noemen moogt?
- » Laat het hooren, laat het weten,
 - » Dat ik 's hemels gunst erken,
 - » Kind'ren, dat ik *Vader* ben,
- » Dat ik trotsch ben, dat te heeten!
 - » Dat voor mij, voor mijn gevoel
- » Nooit die naam van eer en zegen
 - » Wordt verbasterd, laf en koel
- » Zonder heiligschennis plegen!
 - » Dat hij God in 't aanzigt smaadt
- » Die, beschaamd zijn rang te noemen,
 - » Voor de menschen wil verbloemen,
 - » Wat Gods gunst hem heeten laat.....

